

KNJIŽNICA
TOLMIN
ČIRILA
KOSMAČA

KNJIŽNICA semen

IZPOSODI • VZGOJI • DELI

V KNJIŽNICI TOLMIN

KNJIŽNICA SEMEN

Knjižnica semen je eden od načinov ohranjanja biotske pestrosti kulturnih rastlin, ki temelji na brezplačni izmenjavi semen.

S svojim delovanjem krepi lokalno skupnost, omogoča izmenjavo dobrih praks, predvsem pa prek pridelave rastlin iz izposojenih semen spodbuja tako varovanje kot ohranjanje avtohtonih in tradicionalnih sort kulturnih rastlin. Knjižnice semen so se začele pojavljati že kmalu po letu 2000, in sicer najprej v ZDA. Veliko jih je prostor našlo prav v splošnih knjižnicah.

Glavno vodilo in načelo vseh knjižnic semen je promocija biotske raznovrstnosti, lokalne pridelave hrane, samooskrbe in, kar se največkrat poudarja, vrnitev semen v roke ljudi.

ZAKAJ SPLOŠNE KNJIŽNICE?

Z umeščenostjo knjižnic semen v splošno knjižnico želimo knjižničarji izpostaviti izobraževalno funkcijo knjižnic, posameznika vzpodbuditi k aktivnemu delovanju v svoji skupnosti in k ohranitvi svoje kulturne in naravne dediščine (in semena to so!), pa tudi k ustvarjanju vezi med člani skupnosti. To se sklada z našo tradicionalno vlogo in s proaktivnim pristopom, ki ga sodobne knjižnice poudarjamo. S svojim delovanjem želimo podpreti *Agendo 2030 za trajnostni razvoj*, ki je bila sprejeta na vrhu OZN septembra 2015. Izmed 17-ih zastavljenih ciljev bomo s Knjižnico semen zasledovali predvsem cilj številka 15, ki govori o ohranjanju biotske raznovrstnosti in o trajnostni rabi tal.

KNJIŽNICA SEMEN V KNJIŽNICI CIRILA KOSMAČA TOLMIN

Ekološka in trajnostna problematika je dandanes izjemno aktualna tema. V Knjižnici Cirila Kosmača Tolmin se z bogato knjižnično zbirko ter raznolikimi storitvami odzivamo na zaznane potrebe lokalnega okolja, da bi tako pozitivno vplivali na ozaveščenost prebivalcev ter krepili vseživljenjsko učenje.

Poslanstvo Knjižnice semen je prav ozaveščanje o ohranjanju avtohtonih sort ter biotske raznovrstnosti ter hkrati opozarjanje na pomen samooskrbe in sonaravnega vrtnarjenja.

GLAVNE INFORMACIJE

Kje se nahaja Knjižnica semen?

V Knjižnici Cirila Kosmača Tolmin najdete Knjižnico semen v Knjižnici Kobarid in Knjižnici Tolmin.

Kako deluje?

Knjižnica semen deluje kot vsaka druga knjižnica, le da si v njej ne izposojate knjig, temveč domača semena, iz katerih vzgojite rastline, in nato pridelate nova. Del teh semen nato vrnete v knjižnico.

Komu je Knjižnica semen namenjena?

Knjižnica semen je namenjena vsem posameznikom, ki doma pridelujejo svoje vrtnine, se zavedajo pomena zdravih domačih semen, ohranjanja avtohtonih vrst rastlin ter so pripravljeni za skupno dobro darovati nekaj svojega časa in truda.

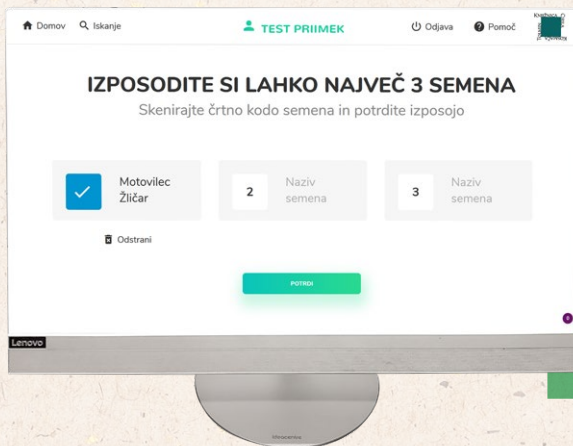
Ali moram biti član Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin, če si želim izposojati semena?

Da, članstvo je pogoj za sodelovanje v Knjižnici semen. Ob včlanitvi in aktivnem sodelovanju v Knjižnici semen ste oproščeni plačila članarine v Knjižnici Cirila Kosmača Tolmin.

Kako si prvič izposodim semena?

Člani Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin si semena izposodite s pomočjo posebne aplikacije, ki omogoča pregled nad kroženjem semen.

Na dan si lahko izposodite največ 3 vrste semen (1 vrečko vsakega).

Naenkrat lahko imate izposojenih 10 vrečk.

Kdaj vrnem semena, ki sem si jih izposodil?

Izposojena semena doma posejete v svojih vrtovih. Rastline vzgajate na naraven način, semena pa vzamete iz najboljših plodov. Semena posušite in del teh vrnete v Knjižnico semen. V knjižnici jih postavite v za to pripravljene vrečke, ki jih opremite s potrebnimi podatki in jih s tem dodate v katalog.

Imam semena, ki bi jih rad oddal Knjižnici semen. Kako lahko to storim?

Zelo bomo veseli vsakega daru. Paziti je treba le, da ste semena vzgojili sami in da poznate osnovne podatke o rastlini, saj jih boste morali vnesti v poseben obrazec.

Kaj, če seme ne kali oziroma rastlina ne obrodi?

V tem primeru ob obisku knjižnice v sistemu označite, da gojenje rastline ni bilo uspešno, ter navedete razlog.

Ali Knjižnica semen deluje celo leto?

Knjižnica semen bo aktivna v sezoni vrtnarjenja – to je od začetka februarja do konca oktobra.

Za kalitev semen lahko uporabite že uporabljeno embalažo. Zelo priročna je embalaža za jajca.

Kako vem, da so semena, ki si jih izposojam, res domača?

Knjižnica semen deluje na podlagi zaupanja in odgovornosti sodelujočih. Vsak član Knjižnice semen odgovarja za semena, ki jih vrne v Knjižnico. Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin ne prevzema odgovornosti, ki je povezana z vzgojo semen, rastlin, plodov in njihovega uživanja.

Stare sorte, ki so jih pridelovali naše babice in dedki, so neprecenljive.

Bojim se, da nimam dovolj znanja za pridelavo semen.

Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin ima v svoji zbirki veliko gradiva, v katerem lahko poiščete osnovne informacije za vzgojo rastlin in pridobivanje semen. V sklopu projekta načrtujemo tudi izobraževalne delavnice in predavanja.

GLAVNA VODILA UPORABNIKOV KNJIŽNICE SEMEN

- Uporabniki Knjižnice semen moramo pri vzgoji in izmenjavi semen sodelovati odgovorno in z mislijo na kakovost semen, ki jih bomo vrnili v Knjižnico za prihodnje uporabnike.
- Pri odbiranju rastlin za nadaljnje razmnoževanje izberimo vedno najlepšo in najboljšo rastlino, ki nam zraste na polju, njivi ali vrtu.
- Upoštevajmo značilnosti, ki jih ima rastlina glede opraševanja oz. medsebojnega križanja, in jo sejmo na primerni oddaljenosti (pazimo na dobre in slabe sosedse).
- Rastline skušajmo vzgajati na čim bolj naraven način (brez umetnih gnojil in drugih fitofarmaceutskih sredstev).
- Pri pobiranju semena shranimo le zdravo in močno seme, nekatovostno izločimo, odstranimo še primesi in morebitne škodljivce.
- Posušena semena hranimo pod uravnoteženimi in kontroliranimi pogoji: v suhem, temnem in hladnem prostoru.
- Upoštevajmo dejstvo, da nekatere rastline tvorijo seme šele v drugem letu rasti (npr. korenje).
- Če nam ne uspe pridelati semena iz sejanke rastline, se vrnimo v Knjižnico semen in v aplikacijo vnesimo razlog, saj je to lahko koristna informacija za ostale sodelujoče. V Knjižnico ne vnašajmo kupljenih semen!

NA KAJ MORAMO BITI ŠE POZORNI?

Tla

Pred setvijo je dobro vedeti, v kakšni zemlji bomo vzgajali svoje rastline, oziroma kakšna je sestava naših tal (ali so peščena, ilovnata, humozna, glinasta; so kislja ali alkalna). Posledično bomo vedeli, koliko hranil je treba rastlinam še dodajati.

Kolobarjenje

Kolobarjenje ali vrstenje vrtnin je še en zelo pomemben proces, s katerim bomo imeli bolj zdrava tla in posledično tudi rastline. Gre za to, da na isti gredici ne gojimo vedno istih rastlin, ampak jih menjavamo. Nekatere rastline namreč tla bolj siromašijo, druge lahko pripomorejo k boljši rodovitnosti. Nekatere črpajo hranila iz globljih plasti tal, druge iz zgornjih plasti, spet ene porabijo več enega hranila, druge več drugega.

Ob upoštevanju tega lahko sejemo na isti površini rastline, ki se med rastjo dopolnjujejo in med seboj niso konkurenčne. Kolobarjenje bo uspešno, če poznamo sorodstvene vezi med vrtninami ter upoštevamo dobre in slabe sosede (glej str. 12).

Gnojenje

Namesto mineralnih gnojil priporočamo raje naravna, organska gnojila: gnoj domačih živali, gnojevka, kompost, zeleno gnojenje z rastlinami, pepel, žaganje itd. Tudi pri organskih gnojilih moramo biti pozorni na količine in ne smemo pretiravati. Vedeti moramo tudi, da vse rastline ne potrebujejo gnojenja v enakih količinah.

Večje količine dušika in kalija potrebujejo kapusnice (cvetača, brokoli, zelje, ohrovt), plodovke (paradižnik, paprika, buče, kumare) potrebujejo predvsem tla z veliko humusa.

Rastline, ki potrebujejo bistveno manj hranil, so razne solate, blitva, korenje, por, zelena in radič.

V četrti skupini so metuljnice – rastline, ki ne potrebujejo dodajanja dušikovih hranil, saj si s pomočjo bakterij, ki živijo na njihovih koreninah, priskrbijo dušik iz zraka in ga vežejo v tleh (npr. fižol, grah in bob). Teh rastlin ne gojimo dve leti zaporedoma na isti površini, saj dušik, vezan v tleh, zavira njihovo rast. Jim bodo pa za ta dušik hvaležne druge rastline.

DOBRI SOSEDI – KAJ SADIMO SKUPAJ?

rdeča pesa

korenje

zelje

čebula

grah

paradižnik

česen

redkvice

bučke

fižol

kumare

koruza

solata

SLOVARČEK

Agenda 2030: program ukrepov, ki je bil sprejet v okviru Organizacije združenih narodov z namenom zagotavljanja trajnostnega razvoja na ekonomskem, družbenem in okoljskem področju

avtohtona vrsta: domorodna vrsta

biotska raznovrstnost, biodiverzitet: ekosistemska, vrstna in genetska raznolikost organizmov na nekem območju

kisla/alkalna tla: pH vrednost v naši obdelovalni zemlji; od te je odvisna nadaljnja uporaba gnojil in hranil

mineralna gnojila: vsebujejo mineralne komponente in so pridobljena v industrijskem postopku; pridelana v tovarnah, na nenaraven način

samooskrba: zadostna pridelava in predelava dobrin za lastne potrebe

sonaravno kmetovanje: kmetovanje, ki temelji na pridelovalnih postopkih in uporabi materialov, ki ne škodujejo okolju, varujejo naravne vire ter trajno ohranjajo zemljo in njeno rodovitnost

trajnostno: tako, da čim manj obremenjuje okolje, razpoložljive naravne vire, da bi se ti ohranili čim dlje, za prihodnje generacije

VIRI:

<https://mojpogled.com/dobri-slabi-sosedje-na-vrtu/>
(Dostop: 3. 2. 2020)

Pušenjak, Miša, 2007: *Zelenjavni vrt*.
Ljubljana: Kmečki glas.

Pušenjak, Miša, 2010: *Moj ekovrt*.
Ljubljana: Kmečki glas.

KNJIŽNICA
CIRILA
TOLMIN
KOSMAČA

URNIK KNJIŽNICE TOLMIN

Ponedeljek, torek, sreda in petek: 9.00-19.00

Četrtek: 11.00-19.00

Sobota: 8.00-13.00

Info: www.kcktolmin.si/knjiznica-semen

Knjižnica semen je odprta sezonsko,
od 1. februarja do 30. septembra.

KONTAKTI

knjiznica-semen@kcktolmin.si

Skrbnica: Polonca Podreka Šturm

Knjižnica semen

Nosilka projekta je Goriška knjižnica
Franceta Bevka Nova Gorica.

Besedila: Saša Vidmar, Rosana Vrh Makarovič, Franka Koren
Za izdajo Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin: Jerneja Berginc, direktorica

Fotografije: www.freepik.com, Wikimedia Commons,

Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica,

Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin

Ilustracije: Kristina Hoffmann

Oblikovanje: GAF LAB, Rok Bezeljak

Tisk: GRAFIKA ART d.o.o.

Naklada: 200 izvodov

Tolmin, marec 2024

